

SPIS TREŚCI

Od autora	11
Bilans otwarcia	17

1

I. Ludność, jej dochód i ruchliwość	23
1. Dynamika demograficzna	23
2. Dochód narodowy. Rozwarstwienie społeczne i zasoby materialne	26
3. Migracje	28
II. Człowiek i cywilizacja	30
1. Zdrowie i brud	30
2. Lekarze i szpitale	33
3. Woda i mydło	36
4. Choroby i śmiertelność	41
5. Głód i śmierć głodowa	43
6. Kuchnia i pożywienie	45
7. Dom i mieszkanie	48
8. Oświetlenie miast i mieszkań	53
9. Stroje i ubiory	54
10. Alkoholizm	57
11. Dobroczynność	59
III. Stare i nowe środki podróżowania. Obieg informacji	61
1. Jakość i prędkość podróżowania. Epoka dyliżansów	61
2. Kolej żelazna	65
3. Rowery, samochody, tramwaje, samoloty	67
4. Żegluga rzeczna	70
5. Obieg informacji	71
IV. Stosunki społeczne	77
1. Chłopska wieś	78
2. Chłopska mentalność	80
3. Arystokracja, ziemianie	81
4. Drobną szlachta	85
5. Miasto	86

6. Nowe mieszczaństwo (burżuazja)	89
7. Robotnicy	91
8. Inteligencja	96
9. Inne warstwy miejskie	99
10. Miasteczko	100
V. Rodzina. Kobiety w życiu publicznym	104
1. Rodzina chłopska	105
2. Rodzina ziemiańska	107
3. Rodzina drobnomieszczańska i mieszczańska	109
4. Rodzina robotnicza	109
5. Rodzina żydowska	111
6. Kobiety w życiu publicznym	112
VI. Kultura religijna	117
1. Religijność ludu wiejskiego, robotników i warstw oświeconych	117
2. Wiedza religijna a wiara w demony i upiory	121
3. Cechy polskiej religijności	123
4. Duchowieństwo	126
VII. Kultura elit. Kultura popularna	128
1. Pierwsza połowa XIX w. Charakterystyka ogólna	128
2. Klasycyzm	132
3. Romantyzm	134
4. Druga połowa XIX wieku. Charakterystyka ogólna	135
5. Pozytywizm	140
6. Młoda Polska	141
7. Początki kultury popularnej (masowej)	145
VIII. Narody i stereotypy	149
1. Od szlacheckiego narodu Sarmatów do narodu Polaków	149
2. Drogi polskich chłopów do narodu Polaków	154
3. Język, religia i historia w służbie uświadamienia narodowego	160
4. Narody „kresowe”: litewski, łotewski, ukraiński, białoruski	163
5. Żydzi: od biblijnego ludu do nowoczesnego narodu. Asymilacja i syjonizm	165
6. Stereotypy narodowe	168

Lata 1795–1850 (1853)

I. Zabór pruski 1795–1850	175
1. Administracja i zarządzanie	175
2. Społeczeństwo i gospodarka	178
3. Szkolnictwo. Oświata	179
4. Po Tylży	180
5. Po kongresie wiedeńskim	181
6. Kościół katolicki	184
7. Uwłaszczenie. Pierwsi organiczniacy	184

II. Zabór austriacki (Galicja) 1795–1850	188
1. Administracja i zarządzanie	189
2. Społeczeństwo	190
3. Wojsko i policja	193
4. Galicja po kongresie wiedeńskim	194
5. Kościół katolicki	198
6. Aktywność literacka i kulturalna grekokatolików	200
7. Konkordat ze Stolicą Apostolską	201
III. Zabór rosyjski (Ziemie Zabrane) 1795–1850 (1853)	202
1. Środowisko geograficzne	203
2. Podział administracyjny. Służby cywilne i wojskowe	204
3. Szkolnictwo	205
4. Wojsko	207
5. Kościół rzymskokatolicki. Likwidacja Cerkwi unickiej w 1839 r.	208
6. Władza wobec społeczeństwa (stanowego)	210
7. Zmiany cywilizacyjne. Gospodarka	215
8. Życie polityczne. Powstanie 1831 r. Represje	215
IV. Legiony. Księstwo Warszawskie	221
1. Nowi właściciele Rzeczypospolitej i ich nowi poddani	221
2. Legiony Jana Henryka Dąbrowskiego	224
3. Księstwo Warszawskie	229
4. Europa i Polska w Wiedniu 1814–1815	247
V. Rzeczpospolita Krakowska 1815–1846	251
VI. Królestwo Polskie 1815–1850 (1853)	257
1. Państwo konstytucyjne	257
2. Życie polityczne (do 1830)	261
3. Nauka i oświata. Kościół	267
4. Rozwój cywilizacyjny. Gospodarka (do 1830)	268
5. Powstanie listopadowe	271
6. Po powstaniu. Epoka paskiewiczowska	280
7. Zmiany cywilizacyjne. Gospodarka	284
8. „Ugrupowania” polityczne. Klemensowczycy i modernizacja rolnictwa	285
VII. Wielka Emigracja i konspiracja w kraju. Rok 1846	288
1. Wielka Emigracja	288
2. Obóz księcia Adama Jerzego Czartoryskiego	291
3. Obóz Towarzystwa Demokratycznego Polskiego (TDP)	295
4. Gromady Ludu Polskiego w Anglii	297
5. Wizerunek emigranta	298
6. Emigracja a konspiracja w kraju	299
7. Rok 1846 i powstanie krakowskie	301
VIII. Wiosna Ludów 1848–1849	307
1. W zaborze pruskim	308
2. W Galicji	312
3. Konspiracja w Królestwie i na Litwie	315
4. Polacy w europejskiej Wiośnie Ludów	315
5. Wojna krymska i Polacy	317

Lata 1850 (1853)–1914

IX. Królestwo Polskie 1850 (1853)–1914	319
1. Geografia ludności (według wyznań, języków, narodowości)	319
2. Przed powstaniem styczniowym	323
3. Powstanie styczniowe	332
4. Po powstaniu. Polityka Rosji w Królestwie	341
5. Depolonizacja służb cywilnych. Korupcja	347
6. Polskie ugrupowania polityczne. Postawy Polaków	349
7. Rozwój cywilizacyjny. Gospodarka	363
8. Rewolucja 1905 r. i lata porewolucyjne 1908–1914	371
X. Zabór rosyjski (Ziemie Zabrane) 1850 (1853)–1914	385
1. Geografia ludności (według wyznań, języków, narodowości)	385
2. Od wojny krymskiej do powstania styczniowego. Powstanie styczniowe	392
3. Represje po powstaniu	400
4. Służby cywilne i ich depolonizacja. Ziemstwa i samorządy miejskie	405
5. Rozwój cywilizacyjny. Gospodarka	409
6. Lata rewolucyjne 1905–1907 i porewolucyjne	416
7. Postawy Polaków. Życie polityczne	422
8. Nowi (starzy) sąsiedzi: Litwini, Łotysze, Ukraińcy, Białorusini, Żydzi	425
XI. Zabór pruski 1850–1914	435
1. Geografia ludności (według wyznań, języków, narodowości)	435
2. Ustrój	445
3. Polacy w polityce i w Kole Polskim	446
4. Era Bismarcka. Berlin wobec prowincji polskich i Polaków	450
5. Era Caprivego	456
6. Wojna polsko-niemiecka o język i ziemię. Ciąg dalszy	459
7. Rozwój cywilizacyjny. Gospodarka	465
8. U źródeł nowoczesnego społeczeństwa. Polskie stowarzyszenia	470
9. Mentalność	474
XII. Zabór austriacki (Galicja) 1850–1914	477
1. Geografia ludności (według wyznań, języków, narodowości)	477
2. Po Wiośnie Ludów. Przed autonomią	488
3. Narodziny nowej Austrii. Autonomia Galicji i jej trudne początki	491
4. Ustrój autonomicznej Galicji	494
5. Rada Państwa i Polacy. Koło Polskie	496
6. Kultura polityczna i prawna	499
7. Administracja, samorządy i prawa polityczne	501
8. Rozwój cywilizacyjny. Gospodarka	505
9. Oświata i nauka. Polskie instytucje kulturalne	512
10. Stronnictwa polityczne: polskie, ukraińskie, żydowskie (programy, przywódcy, organizacja)	517
11. Życie polityczne w XX w.	527
XIII. Emigracja zarobkowa	532
XIV. Polskie pogranicza dawnej Rzeczypospolitej	539
1. Górny Śląsk	540
2. Dolny Śląsk	551

3. Śląsk Cieszyński	553
4. Spisz i Orawa	560
5. Mazury	564
6. Podsumowanie	568
 XV. Pierwsza wojna światowa i wskrzeszenie Rzeczypospolitej Polskiej	569
1. Sprawa polska	569
2. Rok 1914	571
3. Rok 1915	575
4. Rok 1916	577
5. Akt 5 XI 1916 i proklamacja Królestwa Polskiego	579
6. Lata 1917–1918	580
7. Wyłanianie się Rzeczypospolitej Polskiej	589
 Bilans zamknięcia	595
 Bibliografia	607
Indeks osób	623
Indeks nazw geograficznych i administracyjnych	640
Indeks rzeczowy	654
Spis ilustracji	666
Spis map	670
Spis tabel	670
Wykaz skrótów	670